

Filosof a jeho témata

Filosof se může principiálně vzato zabývat čímkoli; tím je řečeno, že nemá – a ani nesmí – uznávat žádná tabu. Přesto však si nějak musí mezi tématy, jimiž se třeba i chce a pak bude zabývat, vybírat. Především proto, že se nemůže nikdy zabývat vším (tj. všemi tématy) najednou a zároveň (tady je velmi důležité si přesně uvědomit, že povinnost filosofa se zabývat čímkoli vybraným vždy a stále s ohledem na „celek“ všeho, neznamená závazek se zabývat čímkoli bez řádně zdůvodněného výběru); ale ani postupně se nemůže zabývat vším, protože témat a zejména přístupů k nim je nepřehledně mnoho – a stále přibývají. Filosof si proto musí svá témata, jimiž se hodlá zabývat, volit selektivně, ale nikoli nahodile a nazdařbůh, nýbrž po zralé úvaze a po náležitém zdůvodnění (pro sebe, eventuelně též pro jiné filosofy, což neznamená, že by se měl z toho nějak zpovídat jakékoli nefilosofické instanci). Nicméně také zde – a pokud mohu usuzovat ze své vlastní zkušenosti, velmi významně právě zde – je třeba, aby přikládal tzv. nahodilostem (lépe: kontingencím) v podobě „nápadů“ značný význam nebo aspoň aby jim věnoval jistou vážnou pozornost. Filosof se sice s užitekem může a má soustřeďovat právě na to téma, které si z nějakých důvodů zvolil a na němž teď právě pracuje, ale zároveň má být vždy připraven se nechat oslovit eventuelní „nahodilým“ nápadem, který třeba se sledovaným tématem vůbec nesouvisí nebo jen okrajově. Nápadům je třeba věnovat pozornost sice vždycky, tedy nejen při soustředěné filosofické práci, ale v tomto případě se velmi často stává, že nápad ve vztahu k práci, na kterou je filosof soustředěn, zdánlivě zcela odlehlý, po jisté době a posuzovaný s odstupem prokáže přece jenom, že v tom směru nějak relevantní je. Ono to souvisí se samou nejvlastnější bytostnou orientací filosofa a filosofie na celky a na celek „všeho“. Jakási vnímavost k náznakům širších souvislostí je nejen doprovázena, ale často přímo nesena nejhlubší filosofickou otevřeností a ochotou k naslouchání i tomu, co ani dodatečně často nelze „zpředmětnit“ a uvést „ve skutek“ tak, aby to bylo možno třeba jen dodatečně uchopit myšlenkově nějak přímo a dokonce pojmově (rozumí se tradiční pojmovostí).

(Písek, 120217-2.)